

Genmäle – Utbildningens internationalisering och demokratin

av Peter Olofsson, Tulane University

Som utlandssvensk får jag Quartilen litet senare än de flesta men nu har även jag blivit upplyst om det förestående förfallet av svensk demokrati. I septembernumret hävdar en grupp lärde från Uppsala att demokratin och folkbildningen förtvinar på grund av engelskans (slumpmässiga!) intrång i den svenska högre utbildningen. Något tänkbart scenario för exakt hur detta kommer att ske ges inte och min fantasi räcker inte riktigt till för att skapa något. Såvitt jag vet är Vita huset fullt upptaget i Irak och har inga omedelbara planer på att invadera Sverige med vetenskapligt illiterata naturvetarstudenter som femtekolonnare.

Jag kan hålla med om att det är tråkigt om studenter i naturvetenskap inte längre känner till ord som provrör, våglängd eller delmängd, men knappast något hot mot demokratin. De flesta begrepp inom matematik, teknik och naturvetenskap är låneord och inte är det väl något problem att ha ord som atom eller proton i svenskan? Borde de ha kallats odelbaring och försting i stället? Hade detta förstärkt demokratin? Demokrati förresten, det är ju rena grekiskan. Borde inte demokratin förstärkas genom att avskaffas och ersättas med folkstyre?

Och vari ligger hotet mot folkbildningen? Om till exempel en statistiker skriver en allmänbildande artikel om skattningsmetoder så har det väl ingen betydelse om hon skriver likelihoodmetoden eller trolighetsmetoden? Det viktiga är förstas att förklara vad metoden innebär.

Jag kan också hålla med om att det är fånigt om svenska professorer står och undervisar svenska studenter på en engelska som låter som svenske kockens i Mupparna. Men ett hot mot demokratin och folkbildningen? En grogrund för ”social snedrekrytering”? Vilka drabbas? Mattegenier som skolkade från alla engelsklektioner? Här stormar det rejält i de akademiska vattenglasen.

För att ge ett sken av vetenskaplighet hävdar författarna att engelska fungerar sämre som kunskapsmedium än svenska (och att denna försämring kan kvantifieras till 10 – 20%, vad nu det kan betyda). Den enda referens som lämnas är till ”de få undersökningar som gjorts”, så jag satte mig ned och letade på internet (förlåt, jag menar förstås på mellannätet!). Jag hittade några studier där en grupp fick läsa en vetenskaplig text på svenska medan en annan grupp läste samma text på engelska. Efteråt fick de svara på frågor och gruppen som läst på engelska klarade sig sämre. Jahaja. Skillnaden hade blivit än mer markant om den andra texten i stället varit på finska, latin eller tagalog, vad skall man dra för slutsatser av det?

Just nu är det så att engelskan är det språk som dominerar naturvetenskap och teknik. I andra skeden av världshistorien har det varit grekiska eller latin och den vetenskapliga terminologin bär tydliga spår därav. Det allra mest praktiska vore ju faktiskt om alla vetenskapliga begrepp hette detsamma på alla språk, ett slags vetenskapens esperanto (och som sannolikhetsteoretiker skulle jag i så fall lägga min röst på tyskan; Wahrscheinlichkeitsrechnung tycker jag är ett våldans imponerande ord). Redan vardagssvenskan vimlar av låneord; den vetenskapliga svenskan i än högre grad, och i alla tider har det funnits de som förfasat sig över denna besudling av vårt tungomål. Är det i själva verket där som skon klämmer? Varför annars en hänvisning i förbigående till ”Tegnér’s tid”? Den store värmlandspoeten var som bekant en ivrig förespråkare av att ”tvätta det främmande smink” från svenskan vilken han beskrev (med tre tyska låneord) som ”ärans och hjältarnas språk”.

Författarna bekymrar sig således över införandet av benämningen masterexamen på svenska universitet. De hävdar förvisso att detta endast är ett ”symboliskt viktigt exempel”, men med tanke på hur stor del av artikeln som ägnas åt det drar jag slutsatsen att de är mycket oroade. Stor förvirring kommer att uppstå när ordet master införs i svenskan. Ordet är inte integrerat och vi vet inte hur det skall böjas. Hjälp! Kanske författarnas förfäder likaledes oroade sig när ordet magister skulle införas; det var ju inte heller integrerat men vi lyckades få in det och hitta snygga böjningsändelser i alla fall. Eftersom magister och master dessutom har samma latinska rot så det skall nog gå alldeles utmärkt. Själv tycker jag master låter riktigt trevligt på svenska, påminner om både faster och moster och kan böjas därefter. Mastrarna, det låter ju kanonkul, som om Povel Ramel hade hittat på det. Extra bra att magister därmed kan få behålla sin klang av sträng glasögonprydd herre som knackar med pekpinne på svart tavla. Visst är svenska språket fantastisk!

Jag känner inte de lärde från Uppsala men de tycks vara utomordentligt kompetenta inom sina respektive vetenskaper och är förmodligen hedersknyfflar allihop. Det tynger mig att de går omkring och är så oroliga och jag hoppas deras sinnen kan lättas. Svenska språket lever och frodas, nu som på Tegnér’s tid, och om den svenska demokratin är på väg att förtvina så är det inte på grund av att universiteten inför masterexamen. Nej, vänta nu, skall det vara mastersexamen...?